

„Használni akartak, nem fényleni”

Ha megkérdeznék valaki, melyik volt a nemzetet foglalkoztató legfontosabb kérdés, a legtöbb ember a magyarság meghatározását említené. Egy nép azonosság-tudata, mindig más nemzetekkel összehasonlításban, mások ellenében születik meg, az azonosulni vágyás és a különbözőség kettősségében.

Végül is, mi a magyar? A számtalanszor feltett kérdésre a nép nagyjai mindig megpróbálták feleletet adni. Azt hiszem, a magyarságtudat érzelmi kérdés, vagyis magyar az, aki annak tudja, hiszi, érzi, hirdeti magát. A megzavart, erőszakosan befolyásolt torz nemzeti éntudat a nacionalizmus. Történelmi példákat e századból, a gépháborúk, a találmányok, a kontinens méretű azonosságzavarok korából valamennyien ismerünk.

A gondolkodó magyarok közül hárman segítenek eligazodni ezekben a nem könnyű problémákban. A XIX. századi színigazgató, kritikus és költő, Bajza József, a Sárarany, az Erdély írója és a Psalmus Hungaricus komponistája.

A Kritikai Lapok, az Athenaeum szerkesztője, a tiszta tollú, szigorú ítéző, Bajza, „Szózat a pesti magyar színház ügyében” címmel közreadott füzeti gondolatai máig sem idejét múltak.

A reformkor lázában, sebészen, program és műsorszert nélkül vegetáló, a váltság kátyújában láláló nemzet színházról írott sorok fundamentumai Bajza gondolatépületének.

Nála jelentkezik először a magyar kultúra megméretése, mégpedig a német ellenében. Ugyanez más-más körülmények között Móricz és Kodály műveiben is jelen van — a magyar műveltség megteremtése nemcsak nemzeti büszkeség, hanem kulturális létkérdés is.

Bajza korában még nem a műsorszert, hanem a színház pusztá léte forgott kőnkán. Kétséges volt a fennmaradása a népszerűbb, fülbe mázó dallamokkal élő, sztrárok csillogó német opera mellett. Magyar szempontból a vándorszínészet krajcáros romantikája már a múlté. A nyomorgó vándortársulatok nem lehettek a nemzet nevelői, állandó, magas színvonalú hazafias művészetet kellett teremteni. Ennek elméleti megalapozása, de a gyakorlati (színházvezetés) gondjainak taglalása Bajza művének érdeme. Gondolatai kísértetiesen időszerűek, akár az adományok csörgezéséből felépülő (?) Nemzeti Színházra, akár Thália szegedi hajlékára gondolunk.

Művészet- és társadalomközpontúak Móricz Zsigmond írásai is: 1923-ban 9 Shakespeare-előadást nézett végig, benyomásait lapokban tette közzé.

Nincs „örök” Shakespeare, mindig egy adott kor adott előadását néző, egyszeri közönség van; hogy műveit újrafelfedezik, játsszák, értelmezik, az a remekművek titka, hatásuk nem fogy, hanem nő az idő pergésével.

A Shakespeare-t színdarabíró szemével is néző Móricz tehetségét igazán novelákban tudta megmutatni. Az elviselhetőség határát fesztült, robbanó indulatokkal telített írásai, főleg a novelák, színdarabforma nélküli tragédiák. A feszültség nem tördelődik szét jelenetekké, nem oldódik a párbeszédében. Színdarabjai ezel szemben már egy kicsit népszínművek, jelenetükben a korhoz kötöttség, a témák, a nyelvi megformálás miatt elavultak — ugyanez az írói élmény a regényekben időtlenül modern.

Shakespeare-ben Móricz a mesét méltatja — noha az a

leggyengébb része. A színpad, ahogy Móricz megjegyzi, anyag volt a gondolat számára — de a cselekmény az érzelmek megjelenítési formája volt — nem elsőrangú szempont! Mit lát meg Móricz Shakespeare-ben? Az ő egyik erényét: a szenvedélyt! A világ nyúgeit lerázni akaró, az előítéletek ellen küzdő, a megkövesedett hazugságokat felrobbantó hőseit — a felfokozott érzelmű hőrozsait: Hamletet, Leart, Othellót, Shylckot, Prosperót.

Az angol író színpadon mutogatott. Al-Athénában, angol-Rómájában, London-Ciprusában, a királykavalkádában az Erzsébet-kori Angliát csupaszította annak lényegévé: végzetesen, igazságtalanul szilárdnak hitt feudalizmussá, ahol mindenkinek a törvény betűjével kijelölt helye van, az Antoniusok, a bukott forradalmak korává. „Ez a rend teher és bilincs” — mondja Móricz, de ez nemcsak Erzsébet Angliájára, hanem a kora Magyarországra vonatkozik, ahol az Arielek uralkodnak, akik a durva parancsot finoman teljesítik. Önmagukat úgy szépítik-nagyítják, hogy más népeket primitívnek, barbárnak kicsinyítik.

Ezt a kort szemléli a Magyarság a zenében írója, Kodály Zoltán. A tagadás és igenlés dialektikájában gon-

dolkodik, amikor a zene nemzeti jellegét határozza meg.

„A cigány, a legjava is, félművész, akkor van igazán elemében, ha félművészetet játszik.” A nemzetközi szórakoztató zene, a sirva vígadó nótázás idegen hatásokról árulkodik, például a magyar-nak érzett Brahms-muzsika, amely minden zenei szürdómánya, búsongása mellett is német, akár csak a huszárruhás bajor...

A népdalnak érzett dzsentroid dallamok, a középkori (német) mítoszokat végérhetetlennek tűnő operákban újraéledő Wagner éppúgy nem segítik önmaguk megtalálását, mint az angolszász, utánérzésekkel élő slágerzene.

A tagadásról már szóltam. Az igenlést a magyar hangszeres zene és dalkultúra közkinccsá tételében, a népdaltanításban és -tanulásban, a népszerűsítésben látja, magyar zenében, amely ötfokú dallamokra épülő hangzásvilágával egyedülálló Európában.

A XIX. század óta gyötörő gondolatot úgy fogalmazza meg valamennyiünk számára, hogy akkor lehetünk (a művészetekben is) igazán európaiak, ha magyarok maradunk. (Magvető)

Rozsnyai Jenő

Hagyományok Tápén

Siha biciklrije

Ha hihető az, hogy századunk elején még gyalogosan mentek a tápaiak a radnai búcsúra, meg a közelebbi Szentkútra, akkor miért ne lenne igaz, hogy gyalogosan mentek el Makóra is sógor látni. Ezekből már az is kitesztik, hogy a tápaiak a közelebbi és távolabbi földjeikre is gyalogosan mentek, amikor gyalogmunkák voltak soron, kapálás, acatolás, csutkahányás, vagy éppen veteményezés. Ilyenkor a fogatos gazdák is szerettek gyalog menni. Így legalább mindenkivel meg tudtak állni egy kis diskurálásra, közben a kezükben levő vagy a vállukra vett kapával kicsapkodták a királydinyét. A lovak meg otthon, a hűvösre tett nyári jászolból abrakolgattak. Gyűjtötték az erőt nehezebb napokra.

Hogy Tápén kinek volt először biciklrije, nehéz eldönteni. Vannak, akik az egyik, vannak, akik a másik egykori nagygazdát emlegetik. Vincze Mukka Pista bácsi naphosszat üldögélt Szegeden, a Gál utcai buszmezőnél padján. Ül és vár, de a buszok mind nélküle mennek el. Tápén lakott, ott is született. Most a lányánál él, de ami-

kor csak teheti, kiül a padra, és várja a tápai beszélgető cimborákat. A napokban én voltam Pista bácsi beszélgetőtársa. „Apám gépezés volt a Lele nagyapád gépinél. Sokan voltak testvérek. Apám azt akarta, hogy mindnyájan tanuljunk ki valami szakmát. Géza asztalos, Flórián szabó, József meg én apánk mesterségét folytattuk: gépezők voltunk.”

Pista bácsi különös „leg”-gel dicsekedhet: Tápén ő az első lokomobilvezető-igazolvánnyal rendelkező személy. Ebbéli vizsgáját 1914-ben tette. Ez azt jelenti, hogy a faluban ő szerzett először autót és erőgépet-kezelő és vezető jogosítványt, amelyekből az édesapjának csak az erőgéphez (magánjáró és lüzemes masina) volt papirosa. Pista bácsi viszont akár autót is vezethetett volna. Amivel néki autójuk nem volt, ha messzire akart menni, maradt az akkoriban újdonságnak számító bicikli. Mert az már neki is volt, mégpedig első között Tápé falujában.

Azoknak a bicikliknek nem levegős, hanem tömör volt a kerékgyűrűjük. Ugyanakkor olyat is látott, sőt haj-

Országos karikatúra-pályázat

A KISZ Kecskemét Városi Bizottsága és a Szalvai Mihály Úttörő és Ifjúsági Otthon idén is meghirdeti országos karikatúrapályázatát belpolitikai témakörben amatőr rajzolóknak számára. Feltételek: a pályázat jellegű (név, cím, életkor külön borítékban), és maximum három alkotással lehet pályázni, eddig még nem publikált rajzokkal. A beküldött karikatúrák a kiállító tulajdonába kerülnek, és a zsűrizett alkotások részt vesznek kiállításokon.

Díjazások: I. helyezéssel 3000; II. helyezéssel 2000; III. helyezéssel 1000 forint. Különdíjak: a Szalvai Mihály Úttörő és Ifjúsági Otthon különdíja a középiskolások korosztály legjobbjának; a Kecskemét városi úttörőelnökség különdíja az úttörő korosztály legjobbjának és közönségdíj a kiállítás leadott szavazatok alapján.

A pályázat beküldési határideje 1987. február 10. az alábbi címre: VI. országos karikatúrapályázat, KISZ Kecskemét Városi Bizottsága, 6000 Kecskemét, Szabadság tér 1/A.

MI? HOL? MIKOR?

1986. DECEMBER 18., CSÜTÖRTÖK, NÉVNAP: AUGUSZTA
A Nap kel 7 óra 27 perccel, nyugszik 5 óra 54 perccel.
A Hold kel 17 óra 26 perccel, nyugszik 9 óra 36 perccel.

VIZÁLLÁS
A Tisza vízjárása Szegednél szerdán plusz 55 cm (apadó).

KÉTSZÁZ EVE
született Carl Maria von Weber (1786–1826) német zeneszerző, Wagner legnevezetesebb előfutára. Fő műve a német mesevilág romantikáját megszólaltató Büvös vadász (1821).

NYOLCVAN EVE
született Zelk Zoltán (1906–1981) költő. 1921-től részt vett az erdélyi ifjúmunkás-mozgalomban, s mikor 1925-ben Magyarországra jött, tagja lett a Magyarországi Szocialista Munkáspártnak. 1926-ban letartóztatták, örökre kitiltották az ország területéről, s Romániába toloncolták vissza: 1928-ban azonban újra Magyarországra szökött, s esztendőig álnéven élt. A háború idején megszökött, 1937-ben háromévi börtönrre ítélték, de 1938 októberében már szabadlábra helyezték. Újabb köteteli költészetének kiteljesedését bizonyították.

HETVENÖT EVES
Jules Dassin (sz. 1911) amerikai filmrendező. 1951-től Franciaországban működik. Gengsztertörténetektől jutott el a társadalmi drámákig.

NAGYSZÍNHÁZ
este 7 órakor: Macbeth (bérletszűnet)

KISSZÍNHÁZ
este 7 órakor: Leánykereskedő (Vaszy Viktor 1. bérlet)

MOZIK
Vörös Csillag: délelőtt 10, délután fél 4, háromnegyed 6 és 8 órakor: Végtelen történet (színes NSZK-film. III. helyár!)

Szabadság: fél 4 órakor: Seriff az égből (színes kalandfilm. III. helyár!), háromnegyed 6 és 8 órakor: Flashdance (színes amerikai zenés film. III. helyár!)

Fáklya: háromnegyed 3 órakor: Végtelen történet (színes NSZK fantasztikus film, III. helyár!), negyed 6 és 8 órakor: A Saolin templom szent kőtorosa (színes kínai hongkongi kung-fu kalandfilm. Kiemelt helyár!)

Kiskörössy halászcserdája: (videomozzi) délután 4 és este 10 órakor: Hap-Ki-Do (színes hongkongi karatefilm).
Eva presszó: (Oskola u. videomozzi) este 9 órakor: Ellopták a hangomat (színes angol film).

Kék csillag presszó: (Olajbányász tér, videomozzi) este 8 órakor: Halálos játszma I. (színes hongkongi karatefilm).

ÜGYELETEK
GYÓGYSZERTÁR
Klauzál tér 3. szám (13/57-es). Este 8 órától reggel 7 óráig. Csak sürgős esetben.

BALESETI, SEBÉSZETI ÉS UROLÓGIAI FELVÉTELI ÜGYELET

Ma a balesetet szenvedett személyeket Szegeden az Idegsebészeti Klinika (Pécsi u. 4.) veszi fel, sebészeti és urológiai felvételi ügyeletet a II. kórház (Tolbuhin sgt. 57.) tart.

ÉJSZAKAI ORVOSI ÜGYELET
Este 7 órától reggel 7 óráig a felnőtt lakosság részére: Szeged, Hunyadi János sgt. 1. szám alatt. Telefon: 10-100.

GYERMEKORVOSI ÜGYELET
Munkanapokon 13 órától másnap reggel fél 8 óráig, szombaton, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel fél 8 óráig másnap reggel fél 8 óráig a Lenin krt. 20. szám alatti körzeti gyermekorvosi rendelőben történik a sürgős esetek orvosi ellátása.

GYERMEK FÜL-ORR-GÉGESZETI ÜGYELET

Minden kedden és csütörtökön 19 órától reggel 7 óráig, szombatonként reggel 8 órától déli 12 óráig a gyermek fül-orr-gégeszeti ügyelet az Újszegedi Gyermekorvóházban van (Szeged, Odessza krt. 37.). Telefon: 22-655. Egyéb napokon a Fül-Orr-Gége Klinika tart ügyeletet (Szeged, Lenin krt. 111.). Telefon: 21-122.

FOGORVOSI ÜGYELET
Mindennap 22 órától reggel 6 óráig, szombaton reggel 7 órától hétfő reggel 7 óráig: Szeged, Zöld Sándor u. 1-3. Telefon: 14-420.

SOS LELKISEGÉLY-SZOLGÁLAT
Mindennap este 7 órától reggel 7 óráig. Telefon: 11-000.

TÉVÉ

BUDAPEST 1.
9.30: Tv-torna
9.35: Meghökentő mesék — (ism.)
10.00: Uraim beszéljenek! — tv-játék — (ism.)
11.10: Képzőművészet
11.40: Hírek
15.45: Tv-börze
15.55: Perpetuum mobile — (ism.)
16.30: Toronyóra — Benedek István műsora
16.50: Képzőművészet
17.00: Kalász Mártonnal Filippinyi Éva beszélget

17.35: Sárga tengeralfutár
18.25: Telesport
19.05: Tv-torna
19.10: Esti mese
19.30: Híradó
20.05: Ön jelölt!
21.10: Hírhatár
22.00: Zene, zene, zene
22.55: Híradó 3.
23.05: Himnusz

BUDAPEST 2.
17.30: Képzőművészet
17.35: Kerek világ — (ism.)
17.50: Hópehelycske — NDK bábfilm

18.05: Srácok a tengerparton — 2. — (ism.)
18.30: Környezetvédelmi magazin
19.10: Új-Zéland madártávlattól — (ism.)
20.00: Arecok és városok — magyar építészek Amerikában
20.40: Úton, útfélen... — az Allami Népi Együttesrel a Szovjetunióban
21.25: Híradó 2.
21.45: Megszállottak '86
22.45: Képzőművészet

BELGRÁD 1.
13.40: Elmulasztották, nézzék meg!
14.50: Bauer: Mónika nagy utazása
15.10: Művelődés
15.30: Az alkohol és a nikotin
16.00: Tájékoztató-mozaik
17.00: Magyar nyelvű tv-napló
17.25: Krónika
17.45: A 405-ös szoba — gyerekeknek
18.15: Szociális orvostan
18.45: Tv-kalendárium
18.55: Vételkedés
19.15: A konyha nagy mestereinek kis titkai
19.30: Tv-napló
20.00: Politikai magazin
21.00: Miniatűrök
21.10: Szórakoztató műsor
22.15: Tv-napló

ÚJVIDÉK
17.00: Híradó magyarul és szerbhorvátul
17.45: Gyermekhorvátok
18.15: Ismeretterjesztés
18.45: Szórakoztató-zenés műsor
19.15: Nagy nyencmesterek kis titkai
19.20: Rajzfilm
19.30: Híradó 2., magyarul
20.00: Tv-film
21.10: Híradó 2., szerbhorvátul

KOSSUTH
4.30: Jó reggelt! — zenés műsor
8.05: Műsorismertetés
8.20: Koszorúk az országúton
8.30: Versenyművek
9.19: A Drezdai Filharmonia gyermekkorúsnak hangversenye
9.44: Muzsika gyerekeknek
10.05: Diákéletem — Liszt Ferencről — 7.
10.35: Labirintus — zenei rajtvények fiataloknak
10.50: Verbunkosok, nóták
11.35: Valami történet — Joseph Heller regénye — 9.
12.45: Helyzetjelentés
13.00: Kodály: Enekszó
13.40: Kapcsoljuk a pécsi körzeti stúdiót
14.10: A magyar széppróza századai — Móricz Zsigmond: A nagy jeledem — (ism.)
14.25: Zenei Tükör — kérdések, feleletek, újdonságok, érdekességek
15.00: Olvasókör
15.30: Félóra népzene — új felvételeinkből
16.05: Révkalauz
17.00: Svéd iskolapélda — riport
17.25: Szép ez is! Emlékezés — 4. (ism.)
17.36: Örökzöld dallamok
18.15: Hol volt, hol nem volt...
18.25: Könyvújdonságok
18.30: Esti Magazin
19.15: A Rádiószínház bemutatja — Ismerkedő — Mándy Iván hangjátéka
19.41: Hamarosan halljuk öket — Kodály-ösztöndíjas zeneszerzők
20.00: Muzsika nótá-felvételeiből
20.20: Hangfóto — Zelk Zoltánról — (ism.)
21.05: Loewe zenés játékaiból
21.30: Változatok — a történelemre
22.20: Tíz perc külpolitika
22.30: Gounod operáiból
23.09: Hangszerek, hangszerek
0.15: Ejjfel után...

PETŐFI
4.30: Reggeli zenés műsor
8.05: Bundschuh István stájer citerán játszik
8.20: A Szabó család — (ism.)
8.50: Tíz perc külpolitika — (ism.)
9.05: Napközben
12.10: Táncok fűvösökra
12.25: Néhány szó zene közben
12.30: „Enekeltem én: Tóth Gáborné”
12.45: Danutáni népdalkörök énekelnek
13.05: Nosztalgiahullám — Lawrence Welk
14.00: Betűtenger
15.05: Tudományos könyvespolc
15.10: Operasítlerek
15.45: Törvénykönyv — Gyámhatóság — (ism.)
16.00: Sting koncert-felvételeiből — 1.
16.41: Takács Béla nótákat énekel
17.08: A Makám együttes játszik
17.30: Képzőművészet
18.30: Slágerlista
19.05: Operatkedvelőknek
20.03: A Poptársaság dalaiból
21.05: Ardi Líviés színháza — Az emlékmű
21.51: Az élő népdal — Tura — (ism.)
22.01: Bőngészd a Zenei Antikváriumban
22.20: Szórakoztató zene
0.15: Ejjfel után...

A holnap lemezjátszója — ma

Bemutató és vásár a Vidia-klubban

Évtizedek óta jogos kívánsága a zenét szeretőknek, hogy lakásukban is minél csodálatosabb eredetiségben szólaljanak meg a zene-művek a technika segítségével. A gramofonok világától hétmérföldes csizmákkal lépegetve hatalmas utat tett meg az elektronika az elmúlt évtizedekben. A sztereóberendezéseket a Hi-Fi szinte megszólalásig eredeti hangminősége követte, mostanában pedig már a jövő lemezjátszója a digitális, lézeres technika is bekopogtat a zenebarátok otthonaik ajtaján. A jövő technikája — mondják a hozzáértők.

A Vidia Kereskedelmi Vá-

lalat viszont már most — pontosabban december 19-én és 20-án lehetőséget kínál arra, hogy bárki megismerkedhessen a Compact Disc digitális Hi-Fi lemezjátszóval.

A Vidia-központ pinceklubjában (Kossuth Lajos sugárút 10–12.) most pénteken és szombaton 10-től 16 óráig lemezjátszó-bemutatóval és -vásárral várják az érdeklődőket. Igaz, egyelőre csak előjegyztetni lehet a helyszínen, de ígérik, hogy még az idén minden vásárló a kezébe is kapja a lemezjátszót. Arról is érdemes szólni, hogy az eddig kínált hasonló masinánál lényegesen olcsóbban, tizenkilencezer-

kilencezer forintért kínálják most a Videoton és a Dual cég kooperációjában készült lemezjátszókat.

Mit tud a „Dual”? Előzetesen néhány jellemző címszavakban: lézer hangszedő, mikroprocesszoros vezérlés, gyors műsorkeresés, sokféle automatika és természetesen tökéletes hangzásélmény. A többitől „előben” a helyszínen érdemes meggyőződni.

És még valami: a speciális CD-lemezekért sem kell a szomszédokba menni. Ígérik, a helyszínen ezekből is lesz bőséges kínálat, közel száz lemezt tartalmazó katalógusból fogadnak el rendelést. (X)